

Reflexions sobre tendències didàctiques en l'ensenyament de català per a adults al Consorci per a la Normalització Lingüística

Base per a la ponència en la taula interdisciplinària "Societat actual i tendències en l'aprenentatge de llengües" (V Jornada sobre Llengua i Societat als Territoris de Parla Catalana, organitzada per la Direcció General de Política Lingüística, 7 de juliol de 2017)

Mireia Nebot

Tècnica de normalització lingüística del Consorci per a la Normalització Lingüística, del Centre de Normalització Lingüística de Barcelona. Delegació de Nou Barris

7 de juliol de 2017

Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya

Sou lliure de:

copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra

Amb les condicions següents:

Reconeixement. Heu de reconèixer els crèdits de l'obra de la manera especificada per l'autor o el licenciator (però no d'una manera que suggereixi que us donen suport o rebeu suport per l'ús que feu de l'obra).

No comercial. No podeu utilitzar aquesta obra per a finalitats comercials.

Sense obres derivades. No podeu alterar, transformar o generar una obra derivada d'aquesta obra.

- Quan realitzeu o distribuïu l'obra, heu de deixar ben clar els termes de la llicència de l'obra.
- Alguna d'aquestes condicions pot no aplicar-se si obteniu el permís del titular dels drets d'autor.
- No hi ha res en aquesta llicència que menyscabi o restringeixi els drets morals de l'autor.

Els drets derivats d'usos legítims o altres limitacions reconegudes per llei no queden afectats per l'anterior.

Això és un resum del text legal de la llicència completa

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>

Reflexions sobre tendències didàctiques en l'ensenyament de català per a adults en el Consorci per a la Normalització Lingüística

En aquestes pàgines¹ s'intenta respondre les preguntes fetes en el marc del projecte ÈLIA, Estratègies de Llengua i Aprenentatge, de la Direcció General de Política Lingüística (DGPL) per a la reunió que va tenir lloc el passat 16 de maig a la seu de la DGPL.

Les qüestions que es demanaven a les professores assistents del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL) són les següents: **Quines són les tendències didàctiques en ensenyaments de llengua que caldria tenir en compte per renovar l'oferta formativa? Què és el que més “funciona” a l'aula?**

Pel que fa a **les noves tendències didàctiques** que caldria tenir en compte a l'hora de renovar l'oferta formativa, el primer que voldria fer és un recull d'eslògans, premisses, dilemes o consells que he anat recopilant en la meua formació com a professora:

Eviteu les classes magistrals i l'enfocament gramatical • El mètode deductiu és millor que l'inductiu • Ensenyeu llengua a partir dels patrons discursius o dels gèneres textuais • S'ha de fer ensenyament comunicatiu i cooperatiu • Cal prioritzar les habilitats productives • Treballeu per tasques o per projectes • L'aula és un acte social • Cal educar a partir de les emocions • El professor és només un guia, acompanya l'alumne, que és qui aprèn • Atengueu la diversitat • No segregarem l'aprenent segons el nivell cultural • Feu servir les TIC • L'alumne arriba a classe amb unes expectatives, cal complir les expectatives • L'examen, sí o no? • Doneu lèxic, els alumnes s'espavilaran per buscar estructures • Revolució educativa, les escoles avançades revisen els espais • Ensenyem continguts o creativitat? • Gamifiqueu • Invertiu la classe

Crec que, tret dels quatre últims punts, tots aquests principis ja estan bastant generalitzats i instaurats. I està bé que anem en aquestes línies. Tot i així voldria apuntar algunes reflexions o matisacions que m'he trobat a l'hora de posar-les en pràctica.

El mètode deductiu està molt bé, però de vegades cal complir currículum, cal tenir en compte l'examen de final de nivell i cal anar a ràpid, per això de vegades es tira de classe tradicional o directiva.

Utilitzar les TIC, sí, però que la forma no ens faci perdre el fons. Està bé poder variar la dinàmica de la classe amb un petit vídeo, crear un fòrum participatiu o algun blog d'aprenentatge, però també observo, per exemple, que quan els alumnes han de fer una

¹ Aquest escrit es va fer servir de base de la ponència en la taula interdisciplinària a la taula interdisciplinària “Societat actual i tendències en l'aprenentatge de llengües”, que va tenir lloc a l'Ateneu Barcelonès el 7 de juliol de 2017 en el marc de la [V Jornada de Llengua i Societat al Territoris de Parla Catalana](#), organitzada per la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

exposició de vegades preparen una presentació multimèdia *apostuflant*, però resulta que la part verbal queda fluixa. Cada cop més penso que la tecnologia pot saturar, que la gent arriba a l'aula sobretecnificada i que és bo que l'aula sigui un reducte "real" i segons com *slow*. I ara que ja els tenim a classe, què podem proposar als mil·lennistes o als nadius digitals, que arriben sovint empatsats de tecnologia? Jo crec que les propostes interessants han de sortir de l'aliança amb aquestes noves generacions i que cal mirar d'aprofitar i alhora encaminar la seva relació natural, però de vegades excessiva, amb les TIC.

Una altra idea que voldria recalcar és que un camí important a seguir és donar més importància a les habilitats productives. Per als alumnes és més fàcil entendre i llegir que parlar i escriure, per tant, cal prioritzar a l'aula el treball d'aquestes últimes habilitats.

També voldria fer una reflexió sobre les metodologies a partir d'una experiència al CNL de Barcelona. Després de dedicar-hi pilotatges, formacions i molts esforços es va decidir editar i utilitzar uns llibres basats exclusivament en el treball per tasques en els nivells Intermedi i Suficiència. Aquests llibres es van haver de retirar en acabar el curs per les crítiques dels alumnes i el malestar dels professors. Crec un dels problemes és que no hi ha mètodes miraculosos. Una professora de llengua jubilada i escriptora, em va dir fa poc: "No hi ha bons o mals mètodes, hi ha bons o mals professors". Opino que l'ensenyament per tasques pot estar molt bé, però és un desencert basar tot un curs o un manual en una metodologia amb propostes tancades que encotillen. Perquè això impossibilita **adaptar-se a una realitat i a una agenda de temes en canvi constant**.

A més a més, crec que cal tenir en compte que l'alumne arriba a classe amb unes **expectatives** i que cal complir aquestes expectatives. Enmig d'aquest curs basat exclusivament en tasques, blogs i treball en grup, em vaig trobar que una alumna un dia va aixecar tímidament la mà i va dir: "Podem fer un dictat de tant en tant?". Silenci. Doncs, sí, és clar que podíem fer un dictat. Tenim un passat i una imatge del que ha de passar en una classe. I està bé que de vegades les nostres expectatives es compleixin. **Cal innovar, i tant que sí, però no s'ha de rebutjar el passat**, perquè si enlloc de rebutjar-lo ens hi enfilem, aleshores serem com gegants. Es poden recuperar els dictats com una activitat *vintage*, i de debò que també ho agraeixen. **La clau**, penso, **és variar**. La clau és conèixer qui tenim davant i quan els hem escoltat i conegut, aleshores, amb la nostra formació, recursos i afany d'estar al dia hem de poder oferir la metodologia més adequada en cada moment.

I voldria enllaçar això amb el terme de moda, la gamificació, és a dir, utilitzar les estratègies que són pròpies del joc en àmbits que tradicionalment no són lúdics. S'introdueixen elements com el repte o la recompensa en les dinàmiques d'aprenentatge. És bo que ens formem en aquesta línia, que l'apliquem, que la tinguem en compte com un recurs més. Però no caiguem en l'error de fer un manual o curs tot basat en aquest mètode, perquè pot servir per motivar, per introduir uns continguts, però és com tot, si se n'abusa, avorreix i pot ser poc efectiva. Hi ha professors que poden ser grans gamificadors, n'hi ha que ho han estat sempre sense saber-ho i n'hi ha que no ho seran, però no per això deixaran de fer-ho bé. Cal aplicar el respecte per la diversitat en tots els sentits.

Pel que fa als exàmens de final de mòdul, tinc la sensació que en alguns aspectes s'estan quedant antiquats molt ràpidament i que són una gerra d'aigua freda al damunt de tot el que

hem dit fins ara. Si és tan important cooperar, per què la prova es fa de manera exclusivament individual? Si són més importants els processos de selecció d'informació i d'aprenentatge, per què no es pot fer la prova amb accés a Internet?

Sobre els **espais**, crec que és bo tenir en compte les propostes que estan venint de les anomenades "escoles avançades". A l'hora de pensar un nou local, tinguem en compte que la qualitat de l'espai afecta de manera decisiva el treball a l'aula. Les noves propostes van cap a treballar en aules més grans, obertes i amb parets de vidre. Les aules són adaptables, les taules, abatibles i amb rodes, es poden moure, treure o posar. Hi ha més d'un professor a l'aula. Els espais han de ser dinàmics. Es pot treballar en la mateixa classe ara drets, ara en grup al voltant de la taula, ara en forma de U, ara en equips, ara en format debat, ara amb música..., i tot això el mateix dia. Les cadires han de ser còmodes, bones, lleugeres i apilables. Tot plegat cal que convidi a avançar cap a una nova educació que probablement, per ser efectiva, haurà de ser també cada cop més **dinàmica i interdisciplinària**.

Així mateix, cal donar importància a la **pausa** dins d'una classe llarga, com a espai de trobada, de construcció de relacions i d'implicació social. Igualment, cal donar importància a la celebració de les festes i al final de curs. Estem invertint un temps preciós, aquest temps ha de ser bonic. Per això seria bo concebre aules amb minicuina i sortida exterior amb ping-pong i futbolí, per posar un exemple.

Els **estudis neurocientífics** estan explicant perquè, si t'ho passes bé, és més fàcil aprendre, si et vincules emocionalment amb la matèria, t'entra sense que te n'adonis i com l'error és una part necessària del procés de l'aprenentatge i no s'ha de veure com una cosa dolenta. Si escoltes una cosa en retens el 10 %, si li ensenyes a fer a un altre en retens el 90 %, per això és tan important cooperar i fomentar l'autonomia.

Sobre la **creativitat**, crec que no és possible ensenyar-la, però sí incentivar-la. Com més siguem capaços de crear **espais de confiança, entorns socials segurs i agradables** perquè hi passen coses que creiem que passaran, però que ens diverteixen, perquè també hi ha **sorpresa**, més còmodes estarem i serem capaços d'aportar professors i alumnes dinàmiques enriquidores. Cal treballar per obtenir un espai físic, social i mental de trobada on ens sentim còmodes per una banda i on puguem evolucionar i ser creatius per l'altra. Avançarem si trobem un equilibri entre el que creiem i desitgem i el trencament dels nostres límits.

Per acabar aquesta primera part i tenint en compte el públic potencial i els recursos que tenim, crec que una manera d'accelerar el ritme d'aprenentatge, de fer que els professors puguin tenir més alumnes a la vegada és mirant de tirar cap a les **propostes de classes inverses**. *A l'aula capgirada, els estudiants estudien primer el tema o lliçó pel seu compte, fent servir vídeos educatius preparats pel professor o tercers; després, a classe apliquen els coneixements o competències adquirides resolent problemes, activitats, tasques de tipus pràctic. El professor dona suport i ajuda els alumnes a resoldre activitats més que impartir la*

classe de la manera tradicional². Ja tenim propostes en funcionament en aquest sentit (tot i que deficitàries en alguns aspectes).

CONCLUSIONS

Tot va en la línia de fomentar l'autonomia de l'aprenent, de redefinir el paper dels professors i de revisar quin ha de ser el pes dels continguts. Per això crec que hi hauria d'haver una gran aposta pels **cursos semipresencials**. Perquè funcionin i siguin rendibles necessiten nous materials sòlids i de molta qualitat. Si volem que els professors puguin atendre més alumnes, caldrà descarregar-los de la feina de preparació de classes, facilitant-los la tasca.

Com haurien de ser els nous materials? Caldria apostar per formats senzills, digitals o digitalitzats i de molta qualitat. També hi ha d'haver l'opció que siguin imprimibles i s'haurien de poder adquirir en paper, per evitar, si cal, la possible fractura digital. Han de ser senzillament genials, intel·ligibles per a persones amb un nivell formatiu molt baix i a la vegada suggerents i estimulants per a gent amb formació superior. S'ha de poder treballar amb temes d'actualitat. I com es pot fer això? Possiblement calgui donar molta importància a l'expressió oral d'entrada, deixar força de banda la gramàtica i treballar l'escrit en equip. Els materials han d'incorporar les solucions. I qui ho ha d'elaborar això? No ho sé, però possiblement un equip interdisciplinari, divers i amb molta, molta reflexió i experiència al darrere.

Però, com sempre, això ha de ser un recurs més. Voldria de nou insistir en el fet que la varietat i la llibertat dels professionals és bàsica. Perquè justament les classes són espais socials on també surten temes que no es dictaminen des dels poders. A les classes sovint s'hi cou l'intercanvi d'un coneixement més enllà de l'agenda mediàtica. I, a les aules, de vegades, s'ajunten grups de gent pensant i apareixen idees meravelloses que ens fan créixer pel sol fet de seure, xerrar i compartir d'una manera que no fem en altres bandes.

Què és el que més “funciona” a l'aula?

Tot funciona si es parteix d'una base que és conèixer i escoltar l'alumne, si innovem, però no renunciem al passat, si som capaços d'absorbir els canvis, si posem èmfasi, però de veritat, en l'aprenent.

Funciona ser *profe-embut*. Tenim molta info, molts inputs, molta TIC. L'essència de la nostra feina rau ara en processar i dur a classe una proposta basada en una **metodologia combinada atractiva i adaptable**. Però treballem contrarellotge i no em refereixo només a tenir poc temps de preparació. Repeteixo: la fase embut vol temps. Implica reflexió. Sense aquesta fase no és possible fer un bon curs. Funciona ser *profe-radar* per captar l'estat d'ànim i interessos de la classe. Funciona ser *profe-baròmetre*. Es pot fer classe tradicional i es pot innovar, sempre a partir d'un baròmetre (**la intuïció**) que cal tenir en funcionament. Funciona

2

Greg Topp: "Flipped classrooms take advantage of technology", USA Today, 6/10/2011

Mireia Nebot, Tècnica de normalització lingüística del Consorci per a la Normalització Lingüística““

ser *profe-facilitadora*. Quan comptem amb la **confiança** dels alumnes, perquè els coneixem i els hem escoltat, aleshores els proposem unitats el més **personalitzades possible**.

Tot va molt ràpid, tot canvia, és per això que cada cop és més difícil treballar amb un manual de curs que imposa temes que poden no ser naturals per al grup. Crec que ara per ara ja sigui per necessitat o convicció el que funciona és practicar **un ensenyament reflexivament eclèctic i molt obert de mires**.

Mireia Nebot, maig del 2017

TNL de la Delegació de Nou Barris del CNL de Barcelona

